

Prima instanță: Judecătoria Buiucani mun. Chișinău (jud. I. Moroșan)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. N. Cernat, L. Bulgac, A. Pahopol)

DECIZIE

27 aprilie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței
Judecătorii:

Tatiana Vieru
Valentina Clevadî
Tamara Chișca-Doneva
Iurie Bejenaru
Oleg Sternioală

examinând recursurile declarate de Lipcean Ion și de Ministerul Justiției al RM împotriva deciziei din 17 noiembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Lipcean Ion împotriva Ministerului Justiției al RM privind constatarea faptului încălcării dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei,

c o n s t a t ă :

La data de 09.03.2015 Lipcean Ion s-a adresat în instanța de judecată cu cerere împotriva Ministerului Justiției al RM, solicitând constatarea faptului încălcării dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei înaintate la cererea lui Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, repararea prejudiciului material și moral.

În motivarea acțiunii s-a invocat că, la data de 23.10.2009 s-a adresat în instanța de judecată cu cerere privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale. Prin hotărârea din 14.03.2012 a judecătoriei Rîșcani mun. Chișinău, acțiunea a fost parțial admisă, însă Inspecția de Stat în Construcții a refuzat să execute respectiva hotărâre. La data de 25.11.2013, pârâtul a depus, peste termenul legal prevăzut de lege, apel împotriva hotărârii sus menționate, deși a participat la examinarea pricinii în instanța de fond și a cunoscut despre existența hotărârii din 14.03.2012.

Menționează reclamantul că, la determinarea mărimii compensației pentru prejudiciul moral, instanța urmează să ia în considerare aprecierea subiectivă privind gravitatea cauzării suferințelor psihice sau fizice ale reclamantului, cât și datele obiective care certifică acest fapt, îndeosebi: importanța vitală a drepturilor personale nepatrimoniale, și anume, dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale; nivelul (gradul) suportării de către reclamant a suferințelor psihice sau

fizice generate în urma tergiversării judecării cauzei; felul vinovăției persoanelor cu funcții de răspundere, care în mod intenționat au tergiversat judecarea cauzei, au depus apelul cu întârziere.

La data de 25.05.2015 Lipcean Ion a depus o cerere de concretizare a pretențiilor, solicitând constatarea faptului încălcării dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei civile la cererea lui Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale; încasarea prejudiciului material și moral, pe tot parcursul examinării cauzei din anul 2009 și pînă în anul 2015.

Prin hotărîrea din 17 iulie 2015 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău s-a admis parțial acțiunea înaintată de Lipcean Ion; s-a constatat faptul încălcării dreptului reclamantului Lipcean Ion la examinarea în termen rezonabil a cauzei de la 25.11.2013 cînd a fost depus apel de către Inspecția de Stat în Construcții, care nu a fost expediat pentru examinare conform competenței, fiind înregistrat la Curtea de Apel Chișinău abia la data de 20.11.2014; s-a respins acțiunea în partea solicitării constatării încălcării dreptului reclamantului Lipcean Ion la examinarea în termen rezonabil a cauzei civile înaintată de Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, încasarea prejudiciului material și moral de la data depunerii cererii de chemare în judecată în judecătoria Rîșcani mun. Chișinău, și anume de la 27.10.2009 și pînă la data de 14.03.2012 și de la 20.11.2014 pînă la 31 martie 2015; s-a respins acțiunea în partea solicitării încasării din bugetul de stat a prejudiciului moral în sumă de 150000 lei pentru neexaminarea în termen rezonabil a cauzei civile înaintată de Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, încasarea prejudiciului material și moral de la data depunerii cererii de chemare în judecată în Judecătoria Rîșcani mun. Chișinău și anume de la 27.10.2009 și pînă la data de 31 martie 2015.

Prin decizia din 17 noiembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău s-au respins apelurile depuse de Lipcean Ion și de Ministerul Justiției al RM și s-a menținut hotărîrea primei instanțe.

La data de 28 decembrie 2015 Lipcean Ion a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd casarea acesteia cu remiterea pricinii spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău.

În motivarea recursului s-a invocat că instanța de apel nu s-a expus asupra argumentelor invocate în cererea de apel, ceea ce atestă că decizia adoptată este neîntemeiată și pasibilă de a fi parțial casată.

Susține că instanțele de judecată au constatat încălcarea dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei, însă au respins pretențiile materiale.

Consideră că, o simplă constatare a încălcării dreptului său, este insuficientă pentru remedierea situației, astfel în continuare pretinde a fi victima încălcării a dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei sale, în sensul art.6 alin.(1) al Convenției.

Afirmă că o simplă constatare nu poate fi admisă luând în considerare examinarea excesivă a dosarului de apărare a onoarei, demnității și reputației profesionale (de la 23.10.2009 pînă la 14.03.2012); depunerea întârziată a apelului de către pîrît (hotărîrea

fiind emisă la 25.11.2013); durata depășită de aflare a dosarului în cancelaria judecătoreiei Rîșcani mun. Chișinău de la depunerea apelului, până expedierea la Curtea de Apel Chișinău (apelul depus instanța de fond la 25.11.2013, apelul înregistrat la Curtea de Apel Chișinău la 20.11.2014).

Declară că, conform art. 20 al Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime, precum și art. 53 al Constituției, care prevede că, persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei. Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și judecătorești.

Consideră că, instanțele inferioare nu au motivat respingerea pretențiilor materiale ale recurentului; nu s-a luat în calcul că, sarcina probațiunii este în sarcina pârâtului, deoarece, în principiu, prejudiciul moral este consecința directă a încălcării termenului rezonabil. În acest context, există o prezumție puternică, dar refutabilă, că procedura excesiv de lungă va cauza prejudiciul moral.

Astfel, Statul este partea care are sarcina de a combate această prezumție puternică, probînd că încălcarea termenului rezonabil nu a cauzat prejudiciu moral.

Precizează că intimatul nu a îndeplinit această obligație de a combate argumentele privind cauzarea prejudiciului moral reclamantului, iar în cazul în care instanța de judecată refuză, în mod excepțional, de a acorda compensații, în pofida faptului că a fost constatată o încălcare a termenului rezonabil, aceasta trebuie să motiveze în modul corespunzător hotărîrea sa. Respectiv, instanțele de judecată nu și-au motivat deciziile în această parte în mod suficient ca recurentul să înțeleagă decizia de respingere a pretențiilor.

Menționează că, în ansamblu, valoarea compensației urmează a fi atribuită de către instanță astfel, încît aceasta să constituie o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul cauzat. Această satisfacție rezultă din practica de aplicare, de către Curte, a Convenției Europene privind Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Acordarea unor sume cu titlu de prejudiciu material, prejudiciul moral și costuri și cheltuieli de judecată va fi indispensabilă, cu condiția stabilirii legăturii de cauzalitate dintre încălcarea constatată și prejudiciul încasat.

La data de 25 ianuarie 2016 Ministerul Justiției al RM a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel solicitînd casarea acesteia cu emiterea unei noi hotărîri de respingere a acțiunii.

În argumentarea recursului s-a invocat că decizia contestată este neîntemeiată și pasibilă de a fi casată.

Sușține că, conform raportului Curții de Apel Chișinău nr. 2a-4947/14 din 27 martie 2015 se constată că în apelul înaintat spre examinare, Inspecția de stat în construcții a solicitat repunerea în termen a cererii de apel, fapt ce permite a concluziona că cererea de apel este depusă în afara termenului legal de contestare și anume peste 1 an și 8 luni de la pronunțarea hotărîrii de către prima instanță.

Menționează că, accesul liber la justiție nu poate fi îngădit, iar instanța de judecată nu este în drept să restituie apelul în afara ședinței de judecată. Așadar, pretenția cu privire la încălcarea dreptului la un proces echitabil în acest sens nu poate

fi invocat. Mai mult ca atât, instanța de judecată pe parcursul examinării cauzei date a ținut cont de principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale, au creat condiții egale părților pentru exercitarea drepturilor lor, însă conform raportului nominalizat intimații/reclamantii nu au înaintat cereri de accelerare a examinării cauzei.

Conform art. 434 Cod de procedură civilă, recursul împotriva deciziei se depune în termen de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

Materialele pricinii atestă că decizia Curții de Apel Chișinău a fost adoptată 17 noiembrie 2015, iar Lipcean Ion a declarat recurs la data de 28 decembrie 2015, ceea ce denotă că recursul este declarat în termen.

Cu referire la recursul declarat de Ministerul Justiției al RM, Colegiul la fel îl consideră declarat în termen, deoarece conform înscrisului anexat (f.d. 131) se confirmă că decizia recurată a fost recepționată la data de 30.11.2016.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de Lipcean Ion ca întemeiat și care urmează a fi admis în sensul casării deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe în partea respingerii cerințelor și în această parte urmînd a fi pronunțată o hotărîre nouă, iar recursul declarat de Ministerul Justiției neîntemeiat și care urmează a fi respins din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre.

Materialele pricinii atestă că Lipcean Ion înaintînd prezenta acțiune în instanța de judecată a solicitat constatarea încălcării dreptului reclamantului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei civile înaintate la cererea de chemare în judecată a lui Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și încasarea prejudiciului material și moral, de la data depunerii cererii de chemare în judecată în judecătoria Rîșcani mun. Chișinău – 27.10.2009 și pînă la data restituirii de către Curtea de Apel Chișinău a apelului depus de Inspecția de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM – 31 martie 2015 și încasarea prejudiciului moral.

Judecînd pricina, prima instanță a admis parțial acțiunea înaintată de Lipcean Ion și a constatat faptul încălcării dreptului reclamantului Lipcean Ion la examinarea în termen rezonabil a cauzei de la 25.11.2013, atunci cînd Inspecția de Stat în Construcții a depus cerere de apel împotriva hotărârii Judecătoriei Rîșcani mun. Chișinău din 14.03.2012, care nu a fost expediat pentru examinare conform competenței, fiind înregistrat la Curtea de Apel Chișinău abia la data de 20.11.2014. În rest, pretențiile din acțiunea înaintată de Lipcean Ion au fost respinse, soluție menținută și de către Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 17 noiembrie 2015.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție verificînd legalitatea deciziei recurate constată că circumstanțele de fapt indicate *supra* au fost reținute și apreciate, în mare parte corect de instanța de fond și apel, însă neîntemeiat s-a respins pretenția privind încasarea prejudiciului moral pentru perioada constatării faptului încălcării dreptului reclamantului Lipcean Ion la examinarea în termen rezonabil a cauzei.

În contextul dat, Colegiul reține prevederile art. 2 alin. (1) și (2) a Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, conform cărora orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta Lege și de legislația procesuală civilă.

Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Colegiul menționează că, cerința Convenției Europene, ca examinarea cauzei să se facă într-un termen rezonabil, trebuie raportată la fiecare caz în parte, luând în considerare durata procedurii, natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților competente și al părților, dificultatea dezbaterilor, aglomerarea rolului instanței, precum și exercitarea căilor de atac.

În sensul art. 2 alin. (1) și (2) a Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, urmează de reținut, că orice persoană poate pretinde la repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, dacă se constată o atare încălcare.

În aceste ordine de idei, Colegiul reține că, deoarece constatarea încălcării dreptului lui Ion Lipcean la judecarea în termen rezonabil a cauzei s-a stabilit pentru perioada 25.11.2013-20.11.2014, acesta este în drept de a solicita și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare.

Colegiul menționează că instanțele inferioare corect au stabilit și delimitat perioadele pentru care se poate pretinde de către reclamant încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, rezultând din comportamentul părților, acțiunile și omisiunile instanțelor de judecată.

De asemenea, Colegiul consideră necesar de a constata și încălcarea dreptului reclamantului la judecarea cauzei în termen rezonabil pentru perioada anilor 2009-2012, perioada în care pricina civilă s-a aflat în procedura judecătorei Rîșcani, mun. Chișinău, din următoarele considerente.

După cum s-a menționat supra, reclamantul la data de 27.10.2009 a depus cerere de chemare în judecată împotriva Inspecției de stat în construcții privind apărarea onoarei și demnității. Instanța de fond a pronunțat hotărâre prin care a admis acțiunea reclamantului la data de 14.03.2012 (f.d.2).

Astfel, se constată că pricina civilă s-a aflat pe rolul judecătorei Rîșcani, mun. Chișinău o perioadă de 2 (doi) ani și 4 (patru) luni.

Conform art.4 al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21.04.2011, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi

suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

Din norma legală citată rezultă că Ministerul Justiției urma să prezinte probe care ar convinge despre lipsa de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei.

Colegiul constată că la materialele pricinii lipsește un raport amplu privind judecarea cauzei de către instanța de fond și rezonabilitatea procedurii timp de 2 (doi) ani și 4 (patru) luni.

Ministerul Justiției nu a confirmat că durata procedurii de judecată în perioada 27.10.2009 – 14.03.2012 a fost una rezonabilă, datorită complexității cauzei, comportamentului participanților la proces, acțiunilor ce urmau a fi întreprinse de către instanța de judecată întru respectarea drepturilor părților implicate în proces.

Din aceste considerente, se impune concluzia că Ministerul Justiției nu și-a executat obligația de probațiune privind lipsa de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și respectiv, Colegiul va considera ca fiind întemeiate argumentele invocate de către Lipcean Ion precum că durata de judecare a cauzei civile a fost una excesivă și urmează a-i fi reparat prejudiciul moral.

În partea ce ține de perioada judecării cauzei civile în ordine de apel, 24.11.2014-31.03.2015, Colegiul constată că termenul de judecare a cauzei nu a fost unul excesiv, instanța de apel nu a tergiversat examinarea cauzei și a creat posibilități reale, în limite legale, tuturor participanților la proces de a-și exercita drepturile sale, fără a obstrucționa sau îngreuna drepturile reclamantului Lipcean Ion.

Totodată, cuantumul prejudiciului moral solicitat de către Lipcean Ion în sumă de 150000 lei, Colegiul îl consideră vădit disproporțional și excesiv în raport cu criteriile stabilite la caz.

Ca urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recurentul Lipcean Ion fiind îndreptățit la despăgubiri pentru daune morale, în baza celor expuse mai sus și a principiilor echitabile, urmează ai fi încasat suma de 20000 lei, sumă care în opinia instanței, poate fi considerată ca o compensare ce ar aduce la o satisfacție echitabilă persoanei vătămate, la caz Lipcean Ion și este una corelativă cu practica judiciară în cazuri similare.

Totodată, Colegiul consideră că argumente invocate de Ministerul Justiției al RM, în susținerea poziției sale, nu pot fi reținute de către instanța de recurs, deoarece se combat cu cele invocate supra și se axează asupra circumstanțelor care au fost constatate și elucidate pe deplin de instanța de fond și apel, având la bază cumulul de probe, care au fost administrate și apreciate cu respectarea normelor de drept procedural și susținute de normele de drept material.

Astfel, din considerentele menționate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul declarat de Ministerul Justiției al RM, de admite recursul depus de către Lipcean Ion, de a casa decizia instanței de apel și parțial hotărârea primei instanțe în partea respingerii cerințelor lui Lipcean Ion privind constatarea încălcării dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei civile la cererea de chemare în judecată a lui Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și încasarea prejudiciului material și moral și în această parte se va emite

o hotărîre nouă prin care se va încasa de la bugetul de stat, gestionat de Ministerul Finanțelor, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Lipcean Ion suma de 20000 cu titlu de prejudiciu moral. În rest, hotărîrea din 17 iulie 2015 a judecătoreii Buiucani mun. Chișinău se menține, fără modificări.

În conformitate cu art. 442, art. 444, art.445 al. (1) lit. b) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiției,

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Ministerul Justiției al RM.

Se admite recursul depus de către Lipcean Ion.

Se casează decizia din 17 noiembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău și parțial hotărîrea din 17 iulie 2015 a judecătoreii Buiucani mun. Chișinău, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Lipcean Ion împotriva Ministerului Justiției al RM privind constatarea faptului încălcării dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei, în partea respingerii cerințelor și în această parte se emite o hotărîre nouă prin care:

- se constată încălcarea dreptului la examinare într-un termen rezonabil a cauzei civile la cererea de chemare în judecată a lui Lipcean Ion împotriva Inspecției de Stat în Construcții a Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale al RM privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și încasarea prejudiciului material și moral pentru perioada 27.10.2009-14.03.2012;
- se încasează de la bugetul de stat, gestionat de Ministerul Finanțelor, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Lipcean Ion suma de 20000 (douăzeci mii) lei cu titlu de prejudiciu moral.

În rest, hotărîrea din 17 iulie 2015 a judecătoreii Buiucani mun. Chișinău se menține.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței

Tatiana Vieru

Judecătorii:

Valentina Clevadi

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Oleg Sternioală